

Heemstede in de Tweede Wereldoorlog

Door: Mats & Thijs, Hageveld 4 VWO

A: Julianalaan, Ongelukkig mankement

Op 13 december 1943 vult de lucht boven Zuid-Kennemerland zich met 216 Britse bommenwerpers en 193 gevechtsvliegtuigen. Op weg naar Schiphol. Ze slagen in hun missie: de luchthaven wordt vernield en gedurende de rest van de oorlog kunnen de Duitsers haar niet meer gebruiken. Een van de bommenwerpers heeft een mankement, waardoor de bommen niet boven Schiphol gedropt worden. Ze vallen pas naar beneden op de terugweg, boven Heemstede. Ze komen neer op de Binnenweg, tussen de Kastanjelaan en de Julianalaan. De schade is enorm. Slechts 20 mensen raken gewond. Het zal niet de enige keer zijn dat Heemstede getroffen wordt. De gemeente is weliswaar geen doelwit, maar het nabijgelegen IJmuiden en Schiphol worden regelmatig bestookt door geallieerde vliegtuigen. Afzwaaiers en 'noodafwerpen' komen zo nu en dan op Heemstede terecht. In totaal vinden daarbij vier mensen de dood.

Bron: <https://www.canonvannederland.nl/nl/noord-holland/heimstede-en-bennebroek/bommen-op-de-binnenweg>

B: Jacobaschool, Militair onderkomen

Het gebouw van de Jacobaschool aan de Lanckhorstlaan dat evenals andere schoolgebouwen, zoals veel basis- en middelbare scholen in Heemstede eerst diende als onderkomen van Nederlandse militairen, maar na de bezetting van Duitse soldaten. Het 9e Regiment Infanterie werd in de basisscholen gestationeerd. Op 29 juni 1940 bezetten Duitsers de Jacobaschool met 15 onderofficieren en 97 manschappen. De leerlingen zijn ondergebracht in de woonhuizen Frans Schubertlaan 25 en 50. De Duitse soldaten hebben gebruik gemaakt van dit gebouw tot 26 juni 1941.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2016/02/22/90217/>

C: RES Nova Brug, Onderduikadres van Marga Minco

De schrijfster Marga Minco werd op 31 maart 1920 in Ginniken geboren, als dochter van orthodox-joodse ouders. Het gezin moest tijdens de oorlog naar Amsterdam verhuizen. Haar vader en moeder werden via Westerbork naar het vernietigingskamp Sobibor getransporteerd. Ook haar zuster en zwager, broer en schoonzuster werden weggevoerd. Marga Minco dook onder met een vals persoonsbewijs. Na een periode bij een daglonersgezin in Nieuw-Vennep (Haarlemmermeer) kwam zij op aanraden van een vriend terecht in Heemstede. In 'De Rommelpot' – een voormalige wasserij van Van der Weiden bij de Blekersvaart waar een pottenbakkerij van Henk Koolhaas was gevestigd – bij een groep semi-artistieke mensen die van de oorlogstijd nog het beste trachtten te maken door intensief met elkaar om te gaan, te praten, te feesten zelfs. Haar latere echtgenoot, de schrijver Bert Voeten, die ze sinds 1938 uit Breda kende, voegde zich hier bij haar. Marga Minco schreef hierover in 'Het bittere kruid' dat in 1957 verscheen en sindsdien meer dan dertig drukken beleefde en is vertaald en verfilmd. In dit boek schrijft ze: *"Later, toen we in Heemstede langs een smalle vaart liepen, wees Wout naar een laag, oud huis. 'Kijk', zei hij, 'hier is het. Je zult er volkomen veilig zijn.' We gingen een bruggetje over met een ijzeren hek. Een lang blond meisje in een overall kwam ons tegemoet. Ik zei mijn naam, mijn nieuwe naam."* In februari 1944 dook Bert Voeten onder in de pottenbakkerij van Koolhaas, waar Marga Minco al een schuilplaats had. Ze sloten er vriendschap met tekenares Tientje Louw die hier als pottenbakster werkte. In Heemstede schreef Voeten het poëtisch pamflet 'Babylon herhaald', een aanklacht tegen de Jodenvervolging. Het verscheen illegaal in Den Bosch in 60 gestencilde exemplaren, van een omslag voorzien door Tientje Louw. In juli/augustus 1944 toen de situatie in Heemstede te gevaarlijk werd geacht zijn Marga Minco, Bert Voeten en Tientje Louw ondergedoken in een leegstaand huis aan de Kloveniersburgwal in Amsterdam.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2012/04/06/joodse-onderduik-vervolging-en-verzet-in-heimstede/>

D: Herenweg 103, Razzia broederhuis Heemstede

Broeder Joseph Klingen (1913-1942) was een leider van de Verzetsgroep ECH/3. Hij werkte als een onderwijzer aan de lagere school en ULO op de Herenweg en woonde in het Broederhuis ernaast. Van der Waals verraden de verzetsgroep op 24 januari 1942 op de Waalsdorpervlakte dicht bij Den Haag.

Tijdens de razzia van 6 december 1944 werd een aantal broeders van het Broederhuis aan de Herenweg in Heemstede opgepakt en met andere opgepakte Heemsteedse mannen naar het station in Haarlem gebracht. Daar selecteerde Jupp Henneböhl van de Grüne Polizei de kloosterlingen en priesters uit de groep en bracht ze te voet, met gevaar voor ieders leven, terug naar hun thuisadres. Op 26 mei 1941 doet de Gestapo een inval in het broederhuis (op aanwijzing van verrader Van der Waals). Broeder Joseph Klingen, broeder Willibrord Klomp en Broeder-directeur moeten mee naar Den Haag. Na een tweevoudig proces wordt broeder Joseph Klingen gefusilleerd op 24 januari 1942. De twee andere broeders waren na een week vrijgelaten. Na een grondig onderzoek konden zelfs de Duitsers geen reden vinden hen langer vast te houden. 1 maart 1941 wordt het 12,5 jarig bestaan van de ULO herdacht. Nadat de bezetters de scholen aan de Herenweg hadden gevorderd, moesten ze het huis van 'Die zwartrokken' ook hebben. Achteraf bleek dit helemaal niet nodig; het was alleen pesterij geweest. April 1944 moesten de broeders het huis uit en vonden vriendelijke opname bij mevrouw Bomans in huize Berkenrode. Het kon enkel dienen als dagverblijf; alleen voor twee broeders was er slaapgelegenheid. De 16 anderen moesten in Heemstede nachtverblijven zoeken, waarbij ze van enkele gezinnen alle medewerking en hulp kregen. In februari 1945 werd het broederhuis vrijgegeven. Na de bevrijding werden de taken in de scholen weer volop hervat.

Bron: <https://ilibriana.wordpress.com/2015/07/09/de-broeders-van-de-la-salle-in-heemstede-en-bennebroek/>

E: Kerklaan 115, Mariahof

Op 13 november 1944 stortte 's avonds een V-1 van een Duitse bommenwerper neer op weg naar Engeland. Deze is in de tuin van het huis van kerkmeester Jac. H. Kramer neergestort, het Mariahof aan de Kerklaan. Het projectiel sloeg een gat in de grond van ongeveer twee meter diepte. Twee dagen later moesten alle mensen in een straal van een kilometer hun huizen verlaten en naar een veilige plek gaan. Dat was een zeer emotionele gebeurtenis voor hen en vooral voor de bewoners van Huize Sint Bavo. Begrafeniswagens zijn gebruikt om de kosten van de kerk te beschermen. De 'experts' van de Duitse weermacht lieten de blindganger met dynamiet ontploffen omdat ze het projectiel kennelijk weigerden ergens anders heen te vervoeren om het daar onschadelijk te maken vanwege hun gebrek aan expertise en geschikt materieel.

De explosie vond plaats om 12.00 uur. De materiële schade was enorm, en ramen sneuvelden tot ver in de omgeving. Gelukkig zijn er geen doden of gewonden gevallen door de voorzorgsmaatregelen die zijn genomen. Een paar huizen werden volledig verwoest, de pastorie werd een ruïne van binnen en het kerkgebouw kreeg ook enorme schade. Het herstel van de pastorie en de St. Bavokerk kostte in totaal ongeveer 64.000 gulden, wat gelijk staat aan ongeveer €435.000 vandaag de dag. De restauratie is snel begonnen en het godshuis kon al in 1945 weer voor erediensten worden gebruikt. De ontzette toren werd echter pas in 1981 volledig hersteld na een grote opknabbeurt.

Bron: <https://ilibriana.wordpress.com/2015/05/22/duitse-bommenwerper-verliest-v-1-boven-heemstede-1944/>

F: Kerklaan 97B, De Katinpers & De Patriot

In de Tweede Wereldoorlog kwam in Nederland betrouwbaar nieuws door Radio Oranje, de BBC en andere nieuwszenders in niet-bezette landen. Katinpers was een afkorting van Katholiek Internationaal Persbureau en was bestemd voor alle Heemstedenaars. Bob was een goede technicus en had een ontvangtzender gebouwd. Zoon Rein stencilde de bladen en hielp bij de verspreiding. Accu 's worden bij wasserij Beelen gebracht om op te laden. De verspreiding was gedaan door vrouwen en jonge mensen op allerlei manieren. De kranten worden verstopt in kinderwagens, verstuurd met een gefingeerde afzender of bij een winkelier onder de toonbank gelegd en aan vertrouwde klanten meegegeven. Frans Harm herinnert zich de kettingbezorging. Alle schenkingen aan de redactie worden verantwoord, iedere schenker had een eigen pseudoniem. De oproep voor levensmiddelen werd gedaan door de Katinpers op 14 februari 1945. De oproep tot strikte geheimhouding is ook gedaan op 14 februari 1945. De Patriot was een belangrijke illegale krant in Heemstede. N.K.J. van Waas was belastingambtenaar en hoofdverpleger bij de landmacht. Ben Korsten was een spindokter in Nederland. De Patriot was gemaakt in Marinbosch in Aerdenhout en later in de bollenschuur van Thoolen aan de Zandvoortselaan. Op 5 mei 1945 verscheen de extra editie van de Katinpers.

Bron: https://hvhb.nl/hh184_2020-2/?searchwp=Tweede%20Wereldoorlog (Pagina 69)

G: Havenstraat 17, Gedenksteen Marinus Vaumont

Marinus Vaumont (1896-1944) was een vrijwilliger bij de Hulppolitie van de Luchtbeschermingsdienst en actief in een organisatie die warme maaltijden aan de bevolking van Heemstede leverde. Ook hielp hij Joden onder te duiken. Hij organiseerde een overval op het politiebureau aan de Raadhuisstraat om vijf arrestanten te bevrijden. Hij probeerde te vluchten, maar werd neergeschoten door de Heemstedse politieman. Hij raakte zwaargewond en overleed waarschijnlijk direct. Er is een gedenksteen opgericht voor hem op 25 juli 1946, gemaakt door Mari Andriessen op de plek waar hij is neergeschoten en overleden.

Bron: https://hvhb.nl/hh184_2020-2/?searchwp=Tweede%20Wereldoorlog (Pagina 12)

Marga Minco staat samen met haar vriendin Tientje Louw op de RES Nova brug, dichtbij haar onderduik adres in Heemstede aan de Blekersvaartweg in het voorjaar van 1944.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2012/04/06/joodse-onderduik-vervolging-en-verzet-in-heemstede/>

Het Broederhuis van de La Salle aan de Herenweg, het huis voor en tijdens de oorlog. Na de oorlog is het huis gesloopt en is er een nieuwere woning voor in de plaats gekomen.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2015/07/09/de-broeders-van-de-la-salle-in-heimstede-en-bennebroek/>

Dit is het huis "Mariahof", het huis waarbij de V1 raket in de voortuin is neergestort. Dit is het huis nog voor de explosie.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2015/05/22/duitse-bommenwerper-verliest-v-1-boven-heimstede-1944/>

Dit is het Mariahof nadat de V1 raket is laten exploderen. Een enorme ravage en onherstelbare schade. Veel huizen in de buurt hadden schade, zoals kapotgeslagen ramen.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2015/05/22/duitse-bommenwerper-verliest-v-1-boven-heimstede-1944/>

Hier ziet u de schade aan de kerk en de pastorie, veroorzaakt door de explosie van de V1 raket die in de voortuin van het Mariahof was neergestort.

Bron: <https://ilibrariana.wordpress.com/2015/05/22/duitse-bommenwerper-verliest-v-1-boven-heemstede-1944/>

Op deze foto is het personeel te zien van de Katinpers. De buurt had een feest georganiseerd op 8 juli 1945, dus net na de oorlog.

Bron: https://hvhb.nl/hh184_2020-2/?searchwp=Tweede%20Wereldoorlog

Dit is een foto van Marinus Vaumont. Tijdens de oorlog heeft hij verzet werk verricht, en is tijdens een overval met een poging tot het uitbreken van 5 arrestanten neergeschoten door een agent.

Bron: https://hvhb.nl/hh184_2020-2/?searchwp=Tweede%20Wereldoorlog